

TAZİYE MECLİSLERİNDE KUR'ÂN KIRAATİ SORUNU: URFA ÖRNEĞİ

M. Cüneyt GÖKÇE¹

ÖZET

Bir yakınınyı kaybeden bir insana teselli vermek, onun acısını paylaşmak İslam ahlakındandır. Dinimiz, herhangi bir yakınınyı kaybeden insana yardımcı olmamızı, ona teselli vermemizi, acısını paylaşmamızı ve sıkıntılı günlerinde yardım edip yanında bulunmamızı tavsiye eder. Ölüm bütün yaratıkların karşı karşıya kaldığı bir olgudur. Her fani gibi biz de günün birinde ölüm gerçeğiyle karşılaşacağımızı düşünerek empati yapmalı ve böyle bir durumda kalabileceğimizi düşünerek; sıkıntıyla karşılaşan ve musibete uğrayan insanlara sahip çıkmayı bir görev bilmeliyiz. Bu hem insanlığın gereği, hem de İslam'ın şiarıdır. Taziye meclislerinde vaaz, öğüt ve nasihatlerde bulunmak; Kur'an-ı Kerim okumak toplumun genel kabulüne mazhar olmuştur. Ancak taziye meclislerinde bazen Kur'an okuma ya da dua etme konusunda ehil olmayan bir takım insanların bu işe giriştikleri ve bazı sıkıntılara sebebiyet verdikleri gözlemlenmektedir. Bu küçük çalışmada özellikle Kur'an okuma adabıyla ilgili bir takım hususlara dikkat çekilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Taziye, Dua, Kur'an okuma, Fatiha, Yasin.

THE PROBLEM OF READING THE QURAN IN CONDOLENCE SESSIONS: URFA EXAMPLE

ABSTARCT

It is Islamic morality to comfort a person who loses a relative, to share his pain. Our religion recommends that we help a person who loses a loved one, that we comfort him, share his pain, and help and assist him in his troubled days. Death is a phenomenon that all creatures face. Like every mortal, we should have empathy for thinking that we will face the reality of death one day and think that we can remain in such a situation; We must know a mission to take care of the people who face hardship and suffer. This is both the necessity of humanity and the slogan of Islam. Preaching, advice and advice in sympathy councils; The Holy Qur'an reads the general acceptance of society. however, it is observed that in condolence assemblies, a number of people who are not qualified to read or pray the Qur'an sometimes lead to some problems. In this small study, some points related to the reading of the Qur'an are pointed out.

Keywords: Condolence, Prayer, Quran reading, Fatiha, Yasin.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Harran Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, cuneytgokce@gmail.com

GİRİŞ

Bir yakınıni kaybeden bir insana teselli verip acısını paylaşmak İslam önemseydiği önemli dayanışma ahlakındandır. Dinimiz, herhangi bir yakınıni kaybeden insana yardımcı olmamızı, ona teselli verip acısını paylaşmamızı ve sıkıntılı günlerinde yanında bulunmamızı tavsiye eder.

Her fani gibi ölüm gerçeğiyle karşılaşacağını düşünen insan empati yaparak böyle bir musibete maruz bir insana yardımcı olu; acısını paylaşır. Bu hem insanlığın gereği, hem de İslam'ın şiarıdır. Taziye meclislerinde vaaz, öğüt ve nasihatlerde bulunmak; Kur'an-ı Kerim okumak toplumumuzun genel kabulüne mazhar olmakla birlikte bazen Kur'an okuma ya da dua etme konusunda ehil olmayan bir takım insanların bu işe giriştikleri ve bazı sıkıntılara sebebiyet verdikleri gözlemlenmektedir.

Tarih boyunca Şanlıurfa pek çok ilim dalına büyük katkılar sağlamış; önemli şahsiyet ve eserlerin yetişmesine zemin hazırlamıştır.

“Dini” olarak niteleyebileceğimiz eserlerin farklı makam ve mekânlarda icra edildiğine tanık olmaktadır. Gerek Cuma, Bayram ve teravih namazlarında camilerde; gerekse çeşitli etkinlik ve programlarda resmi/gayr-ı resmi mekânlarda ya da sıra geceleri ve düğünlerde veya taziye meclislerinde okunup yorumlanan ve eksiksiz icra edilen eserlerin yanı sıra bazı noksanlıkları barındıran icralar da vardır.

Biz bu mütevazı çalışmamızda –önemine binaen- taziyelerde icra edilen bazı hususlar üzerinde durmakla yetineceğiz.

1. Taziye Meclisleri

Bir yakınıni kaybeden müslümana taziyede bulunmak İslâm ahlâkıındandır. Ancak cenaze sahiplerinin acısını yenilememek için üç günden fazla taziyede bulunmak doğru görülmemiştir. Diğer yandan cenazenin definde bulunamayan uzaktaki kimseler üç günden sonra da taziyede bulunabilirler.

Hz. Peygamber (s.a.s) üç güne kadar yas tutmaya izin vermiş ve şöyle buyurmuştur: "Allah'a ve Ahiret gününe iman eden kadına ölü için üç günden fazla yas tutmak helâl değildir. Ancak kocası için iddet süresi olan dört ay on gün yas tutması müstesnadır." (Şevkânî, 1986: VI, 292).

Oğlu İbrahim vefat edince Hz. Peygamber (s.a.s) de ağlamış, yine kızının oğlu can çekişmekte iken kendisine arz edilince gözlerinden yaşlar boşanmıştır. Sebebi sorulunca da şöyle cevap vermiştir: "Bu, Allah'ın rahmetidir, onu kullarının kalplerine koymuştur. Allah ancak merhametli olan kullarına merhamet eder" (Buharî, 1992: Cenâiz, 44; Müslim, 1992: Cenâiz, 12; Ebu Dâvud, 1992: Cenâiz, 77).

Özet olarak müminin diğer müminlere karşı görevlerinden biri de onu son yolculuğunda uğurlaması ve definde sonra da onun yakınlarına bas sağlığı dileğinde bulunmasıdır. Bir musibe ve felâkete uğrayan kimselere sabır tavsiyesinde bulunmak, meydana gelen musibetle kaderin tecelli ettiğini ve bunu geri çevirmenin artık mümkün olmadığını, bu nedenle kadere teslim olmanın kişiyi ruhî rahatlığa erdireceğini telkin etmek gerekir.

Şanlıurfa’da üç günlük zaman konusuna riayet edilmektedir. Ancak kırsal kesimde hâlâ uzun süreli taziyelerin devam ettiğini de belirtmemiz gerekir.

Merkezdeki bu üç gün kriteri de şöyle belirlenir:

Şayet cenaze ikindi namazını müteakip defnedilmişse o gün üç günün içine dahil edilmez. Ancak cenaze namazı öğleden sonra kılınmışsa o gün ilk gündür ve müteakip iki gün daha taziye kabulleri devam eder; böylece üç güne tamamlanmış olur.

1.1. Taziye Duygularını Sunma Cümleleri

Taziye meclislerinde acıyı paylaşmanın bir ifadesi olarak şu cümlelerin kullanması uygundur:

“A’zamallahu ecrekum ve ahsene azaekum ve ğafarallahu li fekidikum/fekidetikum ve efraġa’s-sabre ala kulubikum; li ruhi’n-nebiyyi ve âlihi ve ashabihi ve ummetihi ve ehlilimani cemian ve hususen li ruhi’l-merhumi/merhumeti: el-Fatiha... Allah sevabınızı büyütsün taziyenizi hayırlı kılsın kaybettiniz şahsiyeti affetsin sizlere sabır ihsan etsin Hazreti peygamberin, al, ashab ve ümmetinin; ve bütün ehl-i imanın ruhuna; özellikle merhumun/merhumenin ruhuna: el Fatiha...”

Urfa’daki uygulamaların başında şu hususlar gelir:

a. Taziyeye gelen bilmediği ifadelerle taziyesini sunmaya çalışır ve çok ilginç cümleler ortaya çıkar.

Örnek-1: Ol melhumun ruhuna... Oysa bu; ifade “kaynak edilmiş, lehimlenmiş” anlamına gelir.

Örnek-2: Ol mahrumun ruhu için... Oysa bu; “ilahî rahmetten, iyilik ve güzellikten yoksun bırakılan kimse” anlamını ifade eder.

Örnek-3: Li ruhihi/ruhiha... Arapça bay-bayan zamirleri farklıdır. Ancak bu ayrıntıyı bilmeyen tarafından bazen erkek için bayan, bayan için erkek zamiri kullanılabilir.

Örnek-4: Bi inayeti’l-Fatiha... Bu kelime “Fatiha’nın yardımıyla...” gibi bir anlam ifade eder ki bu makamda son derece yersiz bir tabirdir.

1.2. Taziyelerde Kur’ân Tilaveti

Taziye meclisine gelen herkes, kendisini Kur’ân okumaya adeta mecbur hissetmekte ve büyük yanlışlara sebebiyet verilmektedir. Çünkü:

- Mahreçler yanlışdır.
- Kelimeler yanlışdır.
- Kıraat yanlışdır.
- Makam ve eda hiç yoktur.
- Mecliste bulunanlar dikkatlice dinlememektedir.

Oysa, Kur'ân-ı Okumanın ve dinlemenin pek çok âdâbı vardır; taziye meclisi bağlamında bazıları şunlardır:

a. Kur'ân okumaya başlamadan önce derlenip toparlanmalıdır. Kur'ân okuyan kimse Kâinatın Sahibinin yüce kelâmını okuduğunu, Ona yalvarıp yakardığını, Ona dua ve niyazda bulunduğunu, bir derece Onunla konuştuğunun şuûru içinde olduğunu hatırlamalıdır.

Oysa taziye meclislerindeki okuyucular genellikle bu hususların farkında değildir.

b. Kur'ân okurken kibleye dönmek müstehaptır. Çünkü sevabı en çok olan oturuş kibleye yönelerek oturuş şeklidir. Kibleye yönelen kimse başını önüne eğer, tam bir vakar ve huşu içinde bulunur. Bu hal en güzeldir.

Fakat taziye meclisinde bu duruma hiç dikkat edilmemektedir.

c. Kur'ân-ı Kerîm bir kalb ve gönül rahatlığı içinde huşû ile okunmalıdır. Okunurken âyetlerin mânâ ve muhtevası düşünölmelidir. Bunun için de mümin olarak bizler fırsat buldukça Kur'ân'ın manasını anlamaya çalışmalıyız ki, istifade ve hissemiz fazla olsun. Rabbimiz de Kur'ân'ın bu şekilde okunmasını emretmektedir: “Onlar Kur'ân'ın mânâsını düşünerek okumazlar mı?” (Nisâ, 4/82)

“Sana indirdiğimiz şu kitap çok mübarektir. Akıl sahipleri onun âyetlerini düşünsünler, ondan öğüt alsınlar.” (Sâd, 38/29)

Hz. Ebû Zer'in rivâyetine göre Peygamber Efendimiz (s.a.s.) bir gece sabaha kadar şu âyet-i kerîmeyi tekrar etti: “Ey Rabbim, eğer sen onları azabına çarptırırsan, onlar senin kullarıdır. Şâyet bağışlarsan, muhakkak sen hükmü her şeye gâlip, her şeyi hikmetle yaparsın.” (Maide, 5/118)

Şu halde ehl-i Kur'ân, Kur'ân'ı bir eğlence gibi okumaz. Kelimelerini, manalarını, hükümlerini cidden gözetleyerek dikkatli, saygılı ve devamlı bir surette; ve bilmediklerini, anlamadıklarını ehlinden sorarak, hüsn-ü niyetle, temiz kalb, temiz ağızla okurlar. Gelişi güzel, baştan savma bir eğlence gibi okumazlar. Şarkı, gazel, roman, hikâye yerine koyamazlar. Kemâl-i hürmet ve edeple okurlar.

Oysa bu hususların hiç biri gelişi güzel icra olunan Kur'ân tilavetlerinde gerçekleşmemektedir.

d. Kur'ân-ı Kerîmi okuyan kimse kendisini Kur'ân'a tam bir muhatap olarak görmelidir. Anlayarak, anladıklarını düşünerek okumaya başladığı için de, her emir ve nehyin doğrudan kendisini ilgilendirdiğini bilmelidir.

e. Kur'ân'ı tertil üzere okunmalıdır. Tertil, Kur'ân'ı açık açık, tane tane, harflerin çıkış yerine ve tecvid kâidelerine uyarak, aceleye getirmeden okumaktır. En güzel okuma şekli, dinleyen birisinin okunan Kur'ân'ın harflerini sayabilecek şekilde okumasıdır. Bu husustaki âyetlerin meâli şöyledir:

*“Kur'ân'ı tertil ile oku.” (Müzzemmil, 73/4)

*“Onu biz Kur'ân olarak âyetlere ayırdık ki, insanlara dura dura okuyasın. Biz onu yavaş yavaş indirdik.” (İsrâ, 17/106)

*“Kendilerine kitap verdiğimiz ehliyetli kimseler, onu, tilâvetinin hakkını vererek okurlar.” (Bakara, 2/121)

Resulullah'ın (s.a.s.) mümtaz Sahabileri de bu hususta dikkat gösterirdi.

f. Ne yüksek ne alçak; uygun ses tonuyla okunmalı.

Taziye meclislerinde kimi insanlar sadece hissiyatlarını tatmin etmek için bağırarak suretiyle okurlar.

g. Kur'ân okurken gürültüden uzak bulunmaya çalışmalıdır. Hiçbir ihtiyaç yokken Kur'ân okumayı kesip konuşmamalıdır. Konuşmak gerekir veya bir şeye cevap vermek icap ederse, âyeti ve sûreyi tamamladıktan sonra konuşmalıdır.

2. Kur'an Okumanın Önemi ve İnsana Kazandırdıkları

Yaratılan binlerce canlı içerisinde, akıl ve şuur sahibi olan ve aynı zamanda Yüce Allah'ın yeryüzünde halifesi olma şerefini üzerinde taşıyan yalnızca insandır. İnsana, başta herhangi bir iradi fonksiyonu olmaksızın bu şerefi kazandıran Cenab-ı Hak, onu her dönemde kendisine muhatap kabul etmiş, bu önemli görev ve pâyeyi değişik zamanlarda hatırlatmış ve bunun insanlara ulaştırılması için de farklı zaman ve mekânlarda peygamberlere "sahifeler" ve "kitaplar" inzal buyurmuştur.

Gönderilen bütün ilâhi beyanlardaki temel gâye, insana mevhibe-i ilâhi olarak verilen bu şerefin asla unutulmaması, yaratılıştaki sırrın farkında olunması ve netice olarak da dünya-âhiret mutluluğunun yakalanmasıdır. İnsanlığın başlangıcından günümüze bazı temel prensiplerin dışında, hayat şartları ve ihtiyaçlar farklı olduğu gibi, bu ihtiyaçlara her dönemde verilen ilâhi beyandaki tali prensiplerde de zaman zaman değişiklikler olmuştur. Hz. Âdem'e o dönemin ihtiyaçlarına göre "sahife"ler şeklinde verilen ilâhi beyan, kendisini takip eden Hz. İdris, Hz. Nûh ve Hz. İbrâhim gibi peygamberlere sayfası ve muhtevası daha geniş "sahife"ler şeklinde devam etmiş, Hz. Mûsa ve Hz. İsa'ya "kitap" olarak nâzil olmuş, son olarak da Hz. Muhammed'e (s.a.s), bütün kitapları özetleyen, doğrulayan, bütün zaman ve mekânlara yetecek ölçülere sahip olan özellikleriyle Kur'ân nâzil olmuştur.

Kur'ân, kâinat kitabının bir tercümesidir. Cenab-ı Hakk'ın hem tekvînî hem de teşrîî âyetlerini okuyan bir tercümanıdır. Görünmeyen ve görünen âlemin açıklayıcısıdır. Allâh'ın isim, sıfat ve fiillerine ait özellikleri anlatan bir rehberdir. Meydana gelmiş ve gelecek olayları haber verendir. İnsanlığın terbiyecisidir. İnsanlığı mutluluğa götüren hakîki mürşiddir. Özetle, bütün insanlığın her türlü manevî ve fikrî ihtiyaçlarına kaynak olacak kitapları ihtiva eden kutlu bir kitaptır.

Kur'ân; öyle bir kitaptır ki:

"O'nda, sizden önceki milletlerin ahvaliyle ilgili haber, sizden sonra kıyamete kadar gelecek fitneler ve kıyamet ahvali ile ilgili haberler.. ayrıca sizin aranızda, iman-küfür, taat-isyan, haram-helâl vs. türünden cereyan edecek ahvâlle alâkalı da hükümler vardır. O, hak ile batılı ayırt eden tek ölçüdür ve O'nda her şey ciddidir. Kim bir zalimden korkarak ondan kopar ve onunla amel etmezse, işte o zaman Allah da onu helâk eder. Kim O'nun dışında bir hidayet ararsa, Allah o kimseyi saptırır. Zira o, Allah'ın en sağlam ipi hablu'l-metindir. O, hikmet edalı hatırlatan bir beyan.. ve Hakk'a ulaştıran bir yoldur. O, kendisine uyanları değişik

arzulara takılıp kaymaktan, kendisini kıraat eden dilleri de iltibastan korur. Âlimler hiçbir zaman ona doyamaz.. Onu çokça tekrar okuyana o, usanç vermez ve tadını eksiltmez. Onun insanlarda hayret uyaran yanlarının sonu gelmez. O öyle bir kitaptır ki, cinler onu işittikleri zaman, şöyle demekten kendilerini alamamışlardır: "Biz, doğru yolu gösteren harika ve hiç duyulmadık bir Kur'ân dinledik. Biz onun Allah kelamı olduğuna inandık. (Cin, 72/1) O'nun üslubuyla konuşan, doğruyu konuşmuş olur. O'nunla amel eden, mutlaka mükâfat görür. Kim onunla hüküm verirse, adaletle hükmeder. Kim ona çağrılırsa, doğru yola çağrılmış olur." (Tirmizî, Fedailü'l-Kur'ân, 14).

SONUÇ

Taziye meclisine gidildiği zaman:

- a. Orijinal ifadeler bilinmediği takdirde sade bir üslupla cenaze sahiplerinin acıları paylaşılmalıdır.
- b. Kur'ân-ı Kerim'i -hakkını eda ederek- okuyamayan tilavet etmemelidir.
- c. Ehline icra edilen tilavetler dikkatle dinlenmelidir.
- d. Kur'ân okunurken başka bir şey ile meşgul olunmamalıdır.
- e. Taziye meclisinde yapılan sohbetler uzun olmamalı ve makamla mütenasip bulunmalıdır.

KAYNAKÇA

- Buharî, M. (1992), *Sahih*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Ebû Davud, S. (1992), *Sünen*. İstanbul: Çağrı Yayınları
- İbn Mâce, M. (1992), *Sünen*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Müslim (1992), H. *Sahih*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şevkânî, M. (1986), *Neylü'l-Evtâr*. Kahire: Daru'l-İlm.
- Tirmizî, İ. (1992), *Sünenü't- Tirmizî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.